

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. К. Д. УШИНСЬКОГО
ЧЕРКАСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ
СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКА РЕГІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВНИКІВ»
АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК
КАФЕДРА ФІЛОСОФСЬКИХ І ПОЛІТИЧНИХ НАУК**

СОЦІАЛЬНІ ТА ГУМАНІТАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

**МАТЕРІАЛИ
ХІІ Всеукраїнської
науково-теоретичної конференції
02–03 квітня 2026 року
м. Черкаси**

Слива А., Левченко Л. Феномен державної ідентичності в умовах глобалізаційних змін	270
Мандрагеля В., Стрелок Н. Криза ліберальної демократії як прояв постмодерних трансформацій	272
Орденів С. Стратегічні і тактичні чинники політичної комунікації: теоретико-методологічний аналіз	274
Утюж І. Майбутнє вищої освіти в нових структурах суспільства 5.0	277

ГУМАНІТАРНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Брайченко Д. Аналіз впливу штучного інтелекту на майбутнє інформаційної безпеки	280
Вороновська Л. Роль гуманітарних дисциплін у формуванні безпекової свідомості	282
Гольцов А. Геополітичний вимір гуманітарної безпеки України	285
Горпинич О. Трансформація соціальної структури українського суспільства в умовах війни: нові соціальні групи та нерівності	288
Кобетяк А. Релігійний чинник у контексті гібридної війни: міжконфесійні конфлікти в Україні та їхній безпековий вимір	290
Ковтун Н., Ковтун Ю. Релігійні чинники в політичних конфліктах у розумінні Макса Вебера.....	293
Kuprikova S., Melnychenko O. Language as a factor of national identity and social cohesion	297
Красільнікова О. Soft Skills як онтологічна основа постіндустріальної освіти	299
Крохмаль Н. Вплив міжнародного середовища на проєктування соціальних відносин Україна – ЄС	302
Кузьмич А. Медіація в українському кейсі європейського союзу: ризики дестабілізації безпекового простору	305
Куницький М. Теоретико-прикладні аспекти соціогуманітарного впливу в умовах сучасних інформаційних конфліктів	309
Малімон В. Гуманітарна безпека держави в умовах війни: філософський вимір національної пам'яті та ідентичності	313
Тіщенко А. Безпекова риторика в мистецтві: як художні практики конструюють уявлення про загрозу і захист.....	316
Павлова О. Право на безпеку як фундаментальна складова людської гідності: філософсько-правовий вимір	318
Харламов М., Крупський С. Філософські аспекти рятувальної справи в контексті гуманітарної безпеки держави	320
Цюра Д. Когнітивна стійкість суспільства в умовах постправди: архітектурні виклики та безпекові рішення	322

Список використаних джерел

1. Habermas, Jürgen. The Theory of Communicative Action, Volume 1: Reason and the Rationalization of Society. Beacon Press, 1984. 465 p.
2. Bourdieu, Pierre. Language and symbolic power. Trans. Gino Raymond and Matthew Adamson. Cambridge, UK: Polity, 1991. 291 p.
3. Luhmann, N. Social Systems. Stanford: Stanford University Press, 1995. 626 p.
4. Certeau M. de, Giard L., Mayol P. L'invention du quotidien, tome 1: Arts de faire Mass Market Paperback. FOLIO ESSAIS, 1990. 416 p.

Ірина Утюж,
д-р філос. наук, проф.,
завідувач кафедри суспільних дисциплін,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
(м. Запоріжжя, Україна)

МАЙБУТНЄ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НОВИХ СТРУКТУРАХ СУСПІЛЬСТВА 5.0

Суспільство 5.0 – це концепція, яка акцентує на зближенні людей та технологій з метою створення більш людського, стійкого та інноваційного суспільства. Цей концепт був сформульований у Японії ще у квітні 2016 року; основна ідея полягає в тому, що швидкий розвиток інформаційних технологій тепер дозволяє поєднувати кіберпростір – інформаційний – з фізичним простором – реальним світом. Їх комбінацією є кіберфізичні системи (Cyber Physical Systems (CPS)), об'єкти реального світу, вдосконалені та поєднані з інформацією. Очікується, що це призведе до серйозних змін у суспільстві.

У «Суспільстві 5.0» величезна кількість інформації від сенсорів у фізичному просторі накопичується у кіберпросторі. У кіберпросторі ці великі дані аналізуються штучним інтелектом (ШІ), а результати аналізу передаються людям у фізичному просторі в різних формах [1].

У минулому інформаційному суспільстві поширеною практикою був збір інформації через мережу та аналіз її людьми. Однак у «Суспільстві 5.0» люди, речі та системи пов'язані в кіберпросторі, а оптимальні результати, отримані штучним інтелектом, що перевищує можливості людини, надсилаються у фізичний простір. Цей процес приносить нову цінність промисловості та суспільству способами, які раніше були неможливими.

І хоча такий широкий погляд дає тверезе уявлення про діапазон і масштаби соціальних змін, які можуть бути і будуть результатом прогресивного зростання штучного інтелекту, наслідки для освіти в цілому і вищої освіти зокрема, заслуговують на увагу, оскільки вони стоятимуть у центрі соціальних змін і вища освіта буде зазнавати вплив від розвитку і вдосконалення технологічних програм ШІ.

Університети, як основні освітні та дослідницькі установи, відіграють важливу роль у реалізації викликів сучасності. Вища освіта має створювати,

артикулювати та прищеплювати цінності, багато з яких є новими винаходами, і впроваджувати їх в інституціональних структурах нової соціальної реальності.

Університети є ключовими акторами у впровадженні концепції суспільства 5.0, оскільки вони не лише забезпечують передові знання та інновації, а й впливають на формування цінностей, культури та розвитку суспільства у цілому.

Визначаючи і формуючи цілі розвитку вищої освіти, ми повинні визначити фактори, драйвери змін, що формують нову освіту. І в моделі суспільства 5.0, на перше місце виходить інфраструктура спілкування, бо сфера інформаційно-комунікативних технологій впливає на всі процеси накопичення та трансляції інформації. Друге місце буде займати інфраструктура виробництва і споживання, і третій фактор змін – це інфраструктура тілесності, активний розвиток медицини і спорту, дана інфраструктура масово працює з тілами і психікою.

Сучасні технології, особливо введення штучного інтелекту, мають дуже низьку вартість для кінцевого користувача, індиферентні до відмінностей між культурами і можуть швидко проникати в соціальні процеси. Тому, впровадження сучасних технологій носять транскордонний характер, вони формують новий антропотехнологічний простір і задають нову архітектуру сучасної вищої освіти, реалізатором якої і будуть університети.

Отже, основним принципом життя майбутнього в вищій освіті буде принцип людиноцентризму, який обумовлює актуальну і прогресивну роль філософського і соціогуманітарного знання, які покликані забезпечити ефективність і готовність людини сприймати і пояснювати соціальні зміни, формувати корисні дискурси про бажане майбутнє, тільки так людина здатна долати системні кризи сучасної цивілізації і рухатись до нової якості життя.

Як зазначить Нойбауер Д., в науковій статті про перспективи і значимість філософських і соціогуманітарних наук в системі вищої освіти, якщо університети не будуть надавати відповіді на виклики часу, то люди будуть шукати альтернативні інституційні структури для свого розвитку.

Автор зазначає, «...коли до 40% існуючої робочої сили може прямо чи опосередковано постраждати від штучного інтелекту в тій чи іншій формі, практично всі суспільства, якими ми їх знаємо зараз, цілком можуть бути суттєво зруйновані. На самому фундаментальному рівні буде гостра потреба враховувати як характер, так і ступінь змін, що відбуваються» [2].

Соціогуманітарне та філософське знання, із своєю специфікою соціального опису, аналізу та пояснення будуть використовуватися з дедалі більшою актуальністю, оскільки прискорення темпів соціальних змін підкреслює потребу в дискурсі, в рамках якого поєднується зосередження на постійно мінливому процесі опису (що відбувається?), аналізу (чому і як це відбувається?), а також рекомендацій та понять втручання, залучення та рішення (з огляду на ці відповіді, що можна і потрібно зробити, щоб служити обумовленим цінностям?).

Актуальність діапазону та темпів соціальних змін, ініційованих технологічними змінами, штучним інтелектом, буде такою, що якщо університети не поспішатимуть приймати ці виклики або навіть нехтуватимуть ними, інші програмні відповіді надходитимуть від різних верств суспільства (швидше за все, на чолі з приватним сектором або новими програмами державного сектору, сформульованими мовою терміновості), фактично ще більше маргіналізує вищу освіту.

Емерджентною парадигмою соціогуманітарних та філософських наук буде: ідентифікувати; описати; аналізувати; рекомендувати цінні альтернативи; і запропонувати значущі шляхи їх досягнення.

Отже, майбутє освіти не можна передбачити, але його можна створити разом.

Список використаних джерел

1. Society 5.0 / Режим доступу: вебсайт.URL: https://www8.cao.go.jp/cstp/english/society5_0/index.html
2. Neubauer, D.E. (2023). Redefining the Role of the University and the Social Sciences Within the Emergent Structures of Society 5.0.. In: Yamada, R., Yamada, A., Neubauer, D.E. (eds) Transformation of Higher Education in the Age of Society 5.0. International and Development Education. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-15527-7_2